

Konserthuset

Oslo, 9. april 1990

Med forbehold om
endringer.

Sperret til:
09.04.90 Kl 2000

Statsminister Jan P. Syse

Deres Majestet

Deres Kongelige Høyheter

"Slik banker skjebnen på døren", sa Beethoven selv om åpningstaktene fra den femte symfoni. I de siste dager har skjebnen igjen banket på nordmenns dør. Meldingen om den forferdende tragedien på havet har rystet oss.

Skjebnetemaet fikk dobbel betydning for oss i krigsårene som kjenningssignalet fra BBC, frihetens stemme. Og som morsetegnet for V, Churshills berømte hilsen. V for Victory.

Skjebne og seier.

50 år er gått siden overfallet på Norge. Mange av oss kan huske den lammende følelse av krig. For oss var krig utenkelig. Krig var noe man beskjefteget seg med i andre land. Nå var vi etter generasjoners fred selv motvillig en del av krigsskueplassen: Kanonene tordnet i fjorden. Krigsflyene kom lavt inn over landet. Konge, Storting og regjering måtte forlate hovedstaden.

Det skulle ta fem år før flaggene gikk til topps igjen, før Kongen vendte hjem, før vi atter var borgere av et fritt land. Det skulle ta opptil femti år før andre europeiske land kunne heise sitt flagg i

frihet. Først nå øyner vi slutten på de totalitære diktaturers epoke i Europa.

I dag er det forsvarskrigen i Norge som først og fremst er i våre tanker. Vi minnes de som falt. Vi minnes alle de som hver på sin plass gjorde en innsats i konfrontasjon med fiendens soldater. Vi gjør det med Herman Smitt Ingebretsens ord fra boken "Norges krig 1940-45":

"Midt i forvirringen, midt i lammelsen ved det som hendte, strømmet fra de første morgentimer 9. april tusenvis av unge menn ut fra våre byer, fra gårder og grender inn gjennom skogene, bortover veiene for å nå frem til sine avdelinger og delta i kampen for Norge. De visste de var dårlig rustet, de visste de var dårlig øvd, de visste at fienden kringsette oss på alle kanter, at de viktigste punkter på kysten alt var tapt. Men i den første vårmåneds snø dro de på skiene og vasset frem og ga sitt land alt.

Lenge varte forvirringen, og mange var de feil som ble gjort, men skisporene etter den norske ungdom løsnet etter hvert forvirringen og viste veien. Med Guds hjelp ga de oss friheten."

Vi minnes også heltedåder og bragder fra Oscarsborg, Hegra og Narvik. Vi gjør det i forvissningen om at vi senere knyttet nye forsvarsallianser, og i dag ser et Europa under frigjøring og forandring.

Når vi i dag minnes 9. april 1940, er det ikke minst for at etterslekten skal hente kunnskap. Vi er derfor glade for at en rekke skoleelever fra forskjellige deler av landet er til sted her i aften sammen med en stor skare av krigsveteraner.

Krigen lærte oss betydningen av nasjonalt samhold. At nasjonen er mer enn en samling av særinteresser, at den lever under et lengre og større perspektiv enn øyeblikkets hensiktsmessighet. Den som lærte oss dette tydeligst var landets første mann, Kong Haakon. I 1940 sa han nei to ganger, begge like avgjørende. Kongen visste at ved å vike kunne et folk kjøpe seg

fred, men aldri vinne frihet.

Et fritt land må selv sikre freden. Overfallet og okkupasjonen i 1940 kom etter års forsømmelse av forsvaret. Og de avgjørende forsømmelsene var skjedd før krigstrusselen var blitt synlig. Krigen er nesten alltid det uventede.

Og oppbyggingen av et forsvar kan ikke improviseres.

Det er erfaringen fra 9. april 1940. Femti år etter, i et annerledes og mer løfterikt Europa, er forsvaret stadig en forutsetning for fred i frihet.